

O'Z YURTINGDAN
AYRILMA

FIROG'IY MAXTUMQULI

MAKTABDAN TASHQARI O'QISH

O'Z YURTINGDAN
AYRILMA

FIROG'IY MAXTUMQULI

YANGI ASR AVLODI
TOSHKENT
2018

UO'K:821.512.164-1

KBK:84(Tur)

M - 32

Maxtumquli, Firog'iy

O'z yurtindan ayrilma: she'rlar. Firog'iy Maxtumquli / Tarjimonlar Mirzo Kenjabek, Maqsud Asror, Muzaffar Ahmad, Xurshid Davron. –Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018. – 128 b.

ISBN 978-9943-20-306-8

Turkman adabiyotining mumtoz shoiri Maxtumquli she'riyatining mag'zi butunligi, hikmat va o'gitlarga boyligi, turfa obrazlar mavjudligi bilan asrlar osha yashab kelmoqda. Inson axloqi, ichki olami haqidagi shoirming fikr-mulohazalari, tanqidiy qarashlari barcha davrlar uchun o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Uning misralari go'yo bugungi kunimiz uchun ham aytilgandek taassurot qoldiradi:

*Nomard qayga borsa, xizmat bitirmas,
Mard yigitlar bahosini yitirmas,
Nodonga sir aytsang, ichida turmas,
Sirdosh bo'lma, yiroq ayla o'zingni.*

Shoir she'riyatining bosh g'oyasi ezgulik, o'z xalqiga sadoqat, vafo, yaxshilik bilan nom qoldirish, saxovat kabilarga chaqirishdir.

UO'K:821.512.164-1

KBK:84(Tur)

Tarjimonlar:

Mirzo KENJABEK

Maqsud ASROR

Muzaffar AHMAD

Xurshid DAVRON

ISBN 978-9943-20-306-8

© Firog'iy Maxtumquli, "O'z yurtindan ayrilma". "Yangi asr avlodi", 2018-yil.

HABIBULLOH, SENI ISTAR

Habibulloh, seni istar
Topar qaysi yo'lda seni?
Valloh, ko'rmoqqa mushtog'dir,
Bek-da, xon-da, qul-da seni.
Oshiqlar gul yuzi so'lar,
Ming kun yig'lab, bir kun kular,
Bulbul sanoda orzular
Toza g'uncha, gulda seni.
Ne gavharsen, yo'q qimmating,
Jahonni tutmish himmating,
Tinmay yod etar ummating,
Tog'da, tuzda, cho'lda seni.
Eranlar yo'lingni izlar,
Darvishlar siringni gizlar,
Mashriq, mag'rib – tamom ko'zlar
Barcha sog'-u so'lda seni.
Davlat falak bilan do'nar,
Kimdan uchar, kimga qo'nar,
Ko'rmasa, oshiqlar yonar,
Hafta, oyda, yilda seni.
Biz ham – ummat deb bo'zlarmiz,
Yod etarmiz, havaslarmiz,
Chaqirib, madad izlarmiz,
Yaxshi-yomon holda seni.
Maxtumquli der: o'tim bor,
Arzim bor, Haqqa dodim bor,
Shafobatdan umidim bor –
Qil ko'prikda – tolda seni.

AYRILMA

Mastona yurguncha g'ayri yurtinda,
O'ynab-o'sgan o'z yurtingdan ayrilma.
Mag'rur kaklik kabi nafsning dardinda,
Domga tushib, qanotingdan ayrilma.

Tavakkal et, xalqqa siring berib bor,
Sabr aylagil, sabrsizlik ham bekor,
Har qayga borsangiz nasibangiz bor,
Boy bo'lay deb izzatingdan ayrilma.

Nomardlar ham muhannaslar, nochorlar,
Tuzingni yeb, ishing bo'lsa qocharlar,
Siringni fosh aylab, aybing ocharlar,
Qadring bilgan ulfatingdan ayrilma.

Gadolarning ko'ngli shohlik istayur,
Nodon tili yolg'on so'zni rost deyur.
Beqadrlar dushmaningga do'st deyur,
Ta'lim bergan ustodingdan ayrilma.

Kimlar qashshoq bo'lar, kimlar boy bo'lar,
Har kimsaning baxti-iqboli bilar,
Har ne kelsa boshga – tilingdan kelar,
Maxtumquli, xalq yodindan ayrilma.

Muzaffar Ahmad tarjimasi

"TURGIL!" DEDILAR

Bir kecha yotardim, tunning yarmida,
To'rtta otliq kelib, "Turgil! – dedilar, –
Xabar bergaydirmiz fursat yetganda,
Shul yerda erlar bor, ko'rgil!" – dedilar.

Nazarim tushganda ul to'rt mardona,
Ko'nglim jo'sha keldi, boshim gardona.
Shul vaqtda bor edi ikki devona:
"Turma, o'g'lon, anda borgil!" – dedilar.

Ul ikki devona tutdi qo'limdan,
Olibon ketdilar turgan yerimdan,
Bir ishorat bo'ldi uning birindan:
"Sayronda boribon turgil!" – dedilar.

O'ltirgandik, keldi ikki pirzoda,
Ko'zindan yosh oqar, tili duoda,
"Huv! Haq!" – deya chiqdi olti piyoda,
"Odam endi kelar, ko'rgil!" – dedilar.

To'rtta otliq keldi, bari sabzaboz,
Asolari yashil, oti tablaboz.
"Majlis halqasini qurmang bunda oz,
Odam ko'pdir, katta qurgil!" – dedilar.

Dashtdan chiqdi oltmish otliq, ko'rdilar,
"Muhammad!" – deb bari qarshi yurdilar,
Sog'lik-salomatlik bir-bir so'rdilar,
"Turmang, ulug' joyga yurgil!" – dedilar.

Bir otning ortiga meni berdilar,
Sayronda shul joyga borib turdilar,
Bari o'ltirdilar, majlis qurdilar;
Manga: "O'g'lon, aro kirgil!" – dedilar.

"Alidir", – dedilar, tutdi dastimdan,
Bo'ryo to'shagimni oldi ostimdan,
Bilmadim, bir zot ne quydi ustimdan,
"Yo'liqqan davron bu, surgil!" – dedilar.

Haydardan so'radim barin otma-ot,
"Hazrati Payg'ambar uldir, bo'lma yot,
Bul Salim Xojadir, bul Bobo Zuryod,
Bul Vaysal-Qarandir, bilgil!" – dedilar.

"Ul Bahouddindir, ul ham bir erdir,
Ul Zangi Bobodir, ul ham nomdordir,
U yonma-yon turgan chahoriyordir,
Maqsading ne bo'lsa, aytgil!" – dedilar.

Shul zamonda turgan ikki shayxi shob:
"O'g'longa fotiha bering, dedi, sof!"
"Yuz yigirma to'rt ming anbiyo, as'hob,
Barisi shundadir, bilgil!" – dedilar.

Rasululloh aytdi: "Yo Shohimardon!
Ayo Salim Xoja, yo Bobo Salmon!
Abu Bakr Siddiq, yo Umar, Usmon!
Bu qulning maqsudin bergil!" – dedilar.

Salim, Bobo Salmon buyurdi mardga,
Piyolani tutib, soldilar dardga,
Ketdi aql-u hushim, yotdim shul yerda,
"Arshda, Farshda borin ko'rgil!" – dedilar.

Yel bo'ldim, yugurdim, yer tomiriga,
Nazarim to'qindi Arsh kamariga,
"Jabrut olaminda Jalil siriga,
Kelib, o'zing qarab, ko'rgil!" – dedilar.

Neki xayol qilsam, qo'lga ketirdim,
Qayga boqsam, unga nazar yetirdim,
Bu hol bila farog'atda yotardim,
Yuzimga dam urib, "Turgil!" – dedilar.

Rasululloh aytdi: "As'hoblar, yuring,
O'g'lonni kuzating, fotiha bering".
Aytdi to'rt otliqqa: "Eltib, topshiring,
Keltirgan joyingga qo'ygil!" – dedilar.

Turib, Maxtumquli, ko'zin ochibdir,
Boshiga ne ko'ylar kelib-kechibdir,
Mast tuyadek oq ko'piklar sochibdir,
"O'g'lon, Alloh yoring, borgil!" – dedilar.

Mirzo Kenjabek tarjimasi

OTA-O'G'IL DARDLASHUVI

Ozodiy:

– Oshkor et siringni, saqlama pinhon,
Ammoki, so'zimdanda chiqmagil, o'g'lim!
Kunda yuz o'y kelar-ketar bu boshga,
Og'ritma ko'nglimni, yiqmagil, o'g'lim!

Maxtumquli:

– Uyalardim, sirim fosh aylamasdim,
Oshkor qil, deb so'rar bo'lsang, Ozodim!
Yuz o'y kelar-ketar har kun bu boshga,
Istak bordir, safar qilsak, Ozodim!

– Jafo qilma o'zing, chaqir Mavloni,
Orzu qilma xonni, bekni, sultonni,
Basdir bizga avval Tangri bergoni,
Qoldirma ko'nglimni, ketmagil, o'g'lim!

– Ketgimiz yo'q olti bilan, besh bilan,
Sayron etsak necha teng-u to'sh bilan,
Magar shunda g'amgin ko'nglim xush bo'lar,
Ko'ngil qalqar, qaror etmas, Ozodim!

– Varzishing yo'q, yoshsan, keta bilmassan,
Shovur bor, shovqin bor, chiday bilmassan,
Har ishga bosh qo'shib, eta bilmassan,
Ketmoqlik da'vosin qilmagil, o'g'lim!

– Kishi so‘zlamasa, siri fosh bo‘lmas,
Yaxshini, yomonni bilgan yosh bo‘lmas,
Shu kez yubormasang, ko‘nglim xush bo‘lmas,
Ra‘yimiz qaytarma, qo‘ybor, Ozodim!

– Bizni nechuk bunday tark etgusing bor?
Bu yo‘l behudadir, chin ketgusing bor.
Bas, ketmagil, sendan ko‘p tarsishim bor,
Qayg‘u, alamlarga botmagil, o‘g‘lim!

– Qalbimga kiribdir Islom havasi,
Tangadir, dirhamdir xalqning tamasi,
Ko‘nglim malul etma, qo‘rquv nimasi? –
Bir safar ishidir, qo‘ybor, Ozodim!

– Qur‘on o‘qib yurgil, yaxshi Kalomdir,
Dushman berahmdir, dining Islomdir,
Yo‘llar qaroqchidir, o‘g‘ri-haromdir,
O‘lgungmi, qolgungmi, ketmagil, o‘g‘lim!

– Sinayin, ko‘rayin bu kun iqbolim,
Yaxshi kun, yaxshi vaqt, kelganda solim,
Qasd etib jonimga, yetsa ajalim,
Bu yerda bo‘lsa ham, topar, Ozodim!

– Bilib olay, o'zing qayon otarsan?
Qandoq ishdir, buni bundoq tutarsan?
Aytgil, axir, kimning bilan ketarsan?
Oh chekib, har yonga boqmagil, o'g'lim!

– Jilovdori bo'lgum Yosirxon purning,
Ko'ngil qushi parvoz urar faqirning,
Bu kun yetti kundir, "Alhamd" o'qirmen,
Shod ayla ko'nglimni, qo'ybor, Ozodim!

– Ozodiy der: birga safo suraylik,
Yo'qsa, yuboraylik, sinab ko'raylik,
"Omin!" deb tur, o'g'lim, duo beraylik,
Bir Alloh yor bo'lsin senga, bor, o'g'lim!

– Maxtumduli aytar: qolmisham chog'dan,
Ko'ngil qushi talvos urar yiroqdan,
Har yerda Sog'ligim tila Ul Haqdan,
Duo qilib, Haqqa yolbor, Ozodim!..

Mirzo Kenjabek tarjimasi

MOHITOBONIM KELDI

Tug'di mag'rib tomondan
Mohitobonim keldi.
Yuz ishva-yu noz birlan
Jonga jononim keldi.

Men yorning sarniguni,
Oshiqman har bir kuni,
Oqdi jigarning xuni,
Shoh-u sultonim keldi.

Olamga shohi parvar,
Bo'ldi ummatga sarvar,
Jahon bo'ldi munavvar,
Durri g'altonim keldi.

Qomati sarvi to'bo,
Qad-u o'zi muntaho,
Vajhi ro'yi vazziho,
Sarvi ravonim keldi.

Niqobin yuzga solib,
Goh ko'rsatib jon olib,
Muncha orzulab yonib,
Oh-u fig'onim keldi.

Malak farmoni boqqan,
Sadratussahro chiqqan,
Oh ursa, arshni yiqqan
Sohibqironim keldi.

Maxtumduli benavo,
Ko'zlamas san'at, savo,
Ummatim deb doimo,
Hazrat eshonim keldi.

Muzaffar Ahmad tarjimasi

AYLADING MENI

Ey xudoyo, qudratingdan,
Yo'qdan bor aylading meni.
Teng-to'shlardan g'ayra qilib,
G'amgusor aylading meni.

Tole baxtim kengdan solmay,
Tilaklarim qabul qilmay,
Ilmi dunyo ato etmay
Molga zor aylading meni.

Qardosh-u ota-onamdan,
Ayrilishib tuqqanimdan,
Judo qilib el-yurtimdan
Musofir aylading meni.

Maxtumduli fig'on aylar,
Ko'zda yoshin ravon aylar,
Haqqa zori nolon aylar,
Buncha xor aylading meni!

Muzaffar Ahmad tarjimasi

KARAM AYLA, YO RAB, QUDRATLI SUBHON

Karam ayla, yo Rab, qudratli Subhon,
G'arib, g'amgin kechgan holimga mening.
Aqlim hayrondadir, etibman pushmon,
Bilmaslikda kechgan solimga mening.

Mahshar kun bo'lmasang Sen menga dalda,
Yo Rab, qanday bo'lar ishim u holda!
Iymonim matohin eltuvchi yo'lda,
Rahzanlar qo'ymagil yo'limga mening.

Din qilichin ursam, tanda zo'rim yo'q,
Muhtojga non bersam, qo'lda zarim yo'q,
Faqirdirman, Sendan o'zga yorim yo'q,
Bir tasalli bergil ko'nglimga mening.

Istasa teng-to'shlar boshga oltin toj,
Faqirlik mulkindan ber menga iloj,
Ey Yaratgan, etma nomardga muhtoj,
Tilagim duch etma zolimga mening.

Ojizdirman, Sendin o'zga kimim bor,
O'zing bergan jonga jabr etma, Jabbor,
Maxtumquli ayta: karamli g'affor,
Boqma qilmishimga, fe'limga mening!

Mirzo Kenjabek tarjimasi

HAQQA AYON ERDI HOLIM

Teng-u to'shim – bo'z yigitlar,
Har kim bir ishga ulashdi.
Haq har kimga bir yo'l berdi,
Har kim bir burchga talashdi.
Kimlar kirdi Haq yo'liga,
Yaxshilik tushdi fe'liga,
Kim qilich oldi qo'liga,
Choldi, Islom dinin ochdi.
Nor-bedovli beklar, xonlar,
Otlansa, to'lar maydonlar,
Urdi eshik, to'kdi qonlar,
Qochoqlar boshindan kechdi.
Biz istadik ulug' yoron,
Nasib bizni etdi hayron,
Kim ketdi Eron, Turon,
Kim Isfahon, Tabriz oshdi.
Haqqa ayon erdi holim,
Xalqda bilgan – bo'lmas ma'lum,
Maxtumquli, mening yo'lim
Ul do'stlardan ayro tushdi.

Mirzo Kenjabek tarjiması

BILGAN BORMI, YORONLAR

Ishq yo‘lin havas aylab,
 Kelgan bormi, yoronlar?
 Dardimni bayon etsam,
 Bilgan bormi, yoronlar?
 Bo‘lmisham mast-u shaydo,
 Hazor pasha, sad-savdo,
 Olamda menday rasvo
 Bo‘lgan bormi, yoronlar?
 Tashim dard, ichim biryon,
 Etarman nola, giryon,
 Mendayin mast-u hayron
 Qolgan bormi, yoronlar?
 Yolg‘on dunyoda yayrab,
 Kezarmen kulib, o‘ynab,
 Ishq matbaxinda qaynab,
 O‘lgan bormi, yoronlar?
 Ishq duch kelsa bir mardga,
 Xok bo‘lar, do‘nar gardga,
 Mendayin o‘zin dardga
 Solgan bormi, yoronlar?
 Tob etmayin zulmga,
 Bordi holim o‘limga,
 Yig‘lamayin holimga,
 Kulgan bormi, yoronlar?
 Maxtumquli jon cheksa,
 Rahm etmaslar, yosh to‘ksa,
 Ishqing yo‘linda, yo‘qsa,
 Tolon bormi, yoronlar?

OTA MARSİYASI

Falak, izlar edim, sen duchor bo'lding,
Ko'zimning nuroni – Ozodim qani!
Yuragim sug'urib, saklarga berding,
Shahrimning sultoni – Ozodim qani!

Imomsiz qolgandir masjid-mehrobim,
Chiqmadi nur sochib ul mohitobim,
Yolg'iz qoldim, sel olibdir atrofim,
Ko'nglimning ummoni – Ozodim qani!

Shakar edi, zahar bo'ldi so'zlarim,
Za'farondek sarg'ayibdir yuzlarim,
Quvvat ketdi, g'uborlandi ko'zlarim,
Minbarim azoni – Ozodim qani!

To'rt faslim o't bo'ldi, tog'lar eridi,
Tiriklar uchdi-yu o'lik yuridi,
Ketgan borib, Haq rahmatin ko'radi,
Elimning zaboni – Ozodim qani!

Tuproqlar sel bo'ldi, sellar gum bo'ldi,
Xumlar jom bo'ldi-yu jomlar xum bo'ldi,
Havaslar ya's bo'ldi, pesham g'am bo'ldi,
Yuragim oromi – Ozodim qani!

O'liklar tirilib, arzga bordilar,
Haqdan bir kalomni chandon so'rdilar,
Ko'p yolborib, "Qo'ybor!" deya turdilar,
O'lik-tirik davroni – Ozodim qani!

Kofirlar bo'libdir yig'lab musulmon,
Haqqa yolboribdir Xizr, Sulaymon,
Bug' bo'lib o'rlagan ko'kka, boq, ummon,
Go'klan pahlavoni – Ozodim qani!

Armonim yo'q, falak, bir savash qilsam,
Yo yiqsang, bosilsam, yo boshing olsam,
Saklarga osh aylab, bozorga solsam,
Bog'imning rayhoni – Ozodim qani!

Quloqlar eshitgach, bari kar bo'ldi,
Tog'lar erib oqdi, toshlar yer bo'ldi,
Mullolar Qur'onsiz, pirlar ko'r bo'ldi,
Sohiblar Qur'oni – Ozodim qani!

Zamin yuzin siyoh tumon aylading,
Aytgil, falak, kimni omon aylading,
Firog'iyini, boq, beamon aylading,
Nomusim, iymonim – Ozodim qani!..

Mirzo Kenjabek tarjimasi

YO RAB, QULAMASMI BUYUK TOG'LAR, HEY!..

Qismat bo'lmas, ketsam uzoq yo'llarga,
Nasib qo'ymas, ketar yo'lim bog'lar, hey!
Hayron Majnun bo'lib chiqay cho'llarga,
Borib maskan tutay sizni, tog'lar, hey!

O'yin bilan o'g'lonlikning damindan,
Yetib keldim komillikning jamindan,
Ko'nglim larzon bo'ldi dunyo g'amindan,
Tutdi siynam parcha-parcha dog'lar, hey!

Qayta-qayta o'g'lonlikning royindan,
Yetib keldim komillikning poyindan,
Botdi boshim, chiqa bilmam loyindan,
Yodga tushar burun kezgan chog'lar, hey!

Johillikda chor tarafga otishgan,
Bilmaslikda hamma ishga qotishgan,
Ojiz qolib, qarilikka yetishgan,
Dardlar chekib, o'z-o'zidan yig'lar, hey!

Ma'no olgan Maxtumdqli so'zindan,
Fikra tushar, yoshlar oqar ko'zindan,
Hamma narsa tag'yir topar O'zingdan,
Yo Rab, qulamasmi buyuk tog'lar, hey!

Mirzo Kenjabek tarjimasi

SENDAN SO'NGILARGA YODGOR BO'LAR!

Yaxshilikda o'zin elga tanitgan,
Olqish olib, darajasi zo'r bo'lar.
Yomon bo'lib, yaxshilikni unutgan,
Izzatin yo'qotar, itdan xor bo'lar.

Mungli bo'lar murodiga yetmagan,
Zalil bo'lar Haq amrini tutmagan,
O'z rizqiga hech qanoat etmagan,
Ko'zin tikar kas oshiga, zor bo'lar.

Har kim yomonlasa tengi-to'shini,
O'zi mushkul etar oson ishini,
Kim tark etsa aql bilan hushini,
Qilar ishin bilmas, sharmsor bo'lar.

Murodi kech bo'lar yo'li yang'ilgan,
Beixtiyor bo'lar qo'li tang'ilgan,
Kurashda yig'ilgan, jangda yengilgan
Ichi to'la nomus bilan or bo'lar.

G'ayrati kam bo'lar gavhari ozning,
Qiymati past bo'lar motamda sozning,
Uyiga borsangiz bir beniyozning,
Ko'kragi qisilar, ko'ngli tor bo'lar.

Kim baloni sotib olsa boshiga,
Rashk etib, raqiblar kechar tashiga,
Ruju qilsa kim bajarmas ishiga,
Savdosidan kela bilsa, er bo'lar.